

Інформаційна довідка
щодо проекту Закону України
«Про внесення змін до Закону України «Про Національну гвардію
України» щодо вдосконалення правових засад застосування заходів
примусу військовослужбовцями Національної гвардії України»
*(реєстр. № 10311 від 01.12.2023 р.)**

Метою законопроекту є нормативне врегулювання питань, пов'язаних із застосуванням військовослужбовцями Національної гвардії України заходів примусу.

У зв'язку з цим пропонуються зміни до статей 2, 13, а також до розділу V Закону України «Про Національну гвардію України» щодо заходів примусу: фізичного впливу, спеціальних засобів, зброї, озброєння та бойової техніки, а також щодо озброєння повітряних суден Національної гвардії України.

Підтримуючи доцільність удосконалення положень Закону України «Про Національну гвардію України» у частині унормування організаційно-правових засад застосування заходів примусу військовослужбовцями Національної гвардії України з метою більш якісного виконання поставлених перед ними завдань, вважаємо за доцільне зазначити такі ризики цього законопроекту.

Цілком слушними є пропозиції про внесення змін до статей 2 та 13 Закону України «Про Національну гвардію України». При цьому в Розділі V (стаття 15) пропонується змінити диспозицію із ключовим (базовим) поняттям «заходи примусу», до яких віднести такі їх види: 1) фізичний вплив; 2) спеціальні засоби; 3) зброю, озброєння та бойову техніку; 4) озброєння повітряних суден.

Таким чином, за задумом авторів законопроекту, застосування заходів примусу військовослужбовцями Національної гвардії України конкретизують передумови правомірності обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння. Ознаками заходів примусу, які застосовуються військовослужбовцями Національної гвардії України, є такі:

1) вони застосовуються з метою виконання покладених на Національну гвардію України завдань та забезпечення особистої безпеки військовослужбовців та/або безпеки інших осіб (не може бути метою дій особи при застосуванні заходів примусу прагнення помститися, покарати, принизити, залякати особу);

2) суб'єктом їх застосування є військовослужбовець Національної гвардії України, який діє з метою виконання завдань, покладених на Національну гвардію України, у межах повноважень, визначених спеціальним законом та іншими нормативно-правовими актами;

3) застосування заходів примусу може супроводжуватися заподіянням шкоди тому, хто вчиняє протиправне діяння, або цінностям, що охороняються законом;

4) заходи примусу мають зовнішню подібність до суспільно небезпечних дій та їх наслідків, визначених у Кримінальному кодексі України та Кодексі України про адміністративні правопорушення;

5) такі дії визнаються правомірними, суспільно корисними або суспільно прийнятними при дотриманні необхідних умов та меж їх застосування (умов правомірності).

У законодавстві має використовуватися уніфікований, єдиний понятійний термінологічний апарат (тезаурус), що формує режим правової визначеності. Так, згідно із приписами частини першої статті 42 Закону України «Про Національну поліцію» поліція під час виконання повноважень уповноважена застосовувати такі заходи примусу: 1) фізичний вплив (сила); 2) застосування спеціальних засобів; 3) застосування вогнепальної зброї. Тобто поліція не застосовує такий захід примусу, як «озброєння повітряних суден».

Для Державної прикордонної служби України характерно застосування таких заходів примусу: 1) фізичний вплив; 2) спеціальні засоби; 3) вогнепальна зброя, озброєння та бойова техніка; 4) зброя кораблів, катерів та суден забезпечення; 5) озброєння повітряних суден (стаття 21 Закону України «Про Державну прикордонну службу України»). При цьому стаття 21-5 Закону України «Про Державну прикордонну службу України» *чітко регламентує* порядок та умови застосування озброєння повітряних суден Державною прикордонною службою України, яке використовується з метою: а) відбиття збройного нападу та вторгнення на територію України озброєних військових груп і злочинних угруповань; б) припинення збройних конфліктів і збройних провокацій; в) відбиття нападу (надання допомоги для відбиття нападу) на підрозділи, кораблі, катери, судна забезпечення та повітряні судна Державної прикордонної служби України, інших військових формувань та правоохоронних органів України, а також на пункти пропуску (пункти контролю) через державний кордон України або контрольні пункти в'їзду-виїзду; г) припинення збройного опору; г) примусового припинення польоту безпілотного повітряного судна в зоні з особливим режимом використання повітряного простору; д) проведення спеціальних операцій, пов'язаних зі знешкодженням озброєних осіб, ліквідацією незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних та злочинних організацій тощо. Таким чином, законодавством чітко визначено сфери та особливості застосування Державною прикордонною службою України такого виду заходу примусу, як озброєння повітряних суден.

У статті 19 законопроекту предметно не розкриваються умови, порядок, специфіка та особливості застосування озброєння повітряних суден саме військовослужбовцями Національної гвардії України. У диспозиції цієї статті не розмежовано й не деталізовано, коли відбувається застосування озброєння та бойової техніки, а у яких випадках – саме озброєння повітряних суден Національної гвардії України.

Частина друга статті 19 законопроекту присвячена деяким питанням використання повітряних суден Національною гвардією України, зокрема з метою оперативного перевезення посадових осіб Міністерства внутрішніх справ України та особового складу Національної гвардії України, матеріально-технічних засобів (вантажів), для забезпечення бойової та мобілізаційної готовності, авіаційного забезпечення дій за призначенням та життєдіяльності Національної гвардії України, а також для рятування життя людей, рятування

майна під час надзвичайних ситуацій техногенного чи природного характеру, участі у ліквідації наслідків цих ситуацій.

Вбачається, що в запропонованій редакції частина друга статті 19 має виключно загальнодекларативний зміст і жодним чином не унормовує питання застосування Національною гвардією України такого виду заходу примусу, як озброєння повітряних суден. Тобто запропонована конструкція не узгоджується із фабулою назви статті 19 у контексті змістовного наповнення та деталізації «озброєння повітряних суден» Національної гвардії України саме як заходу примусу, що також вимагає її редагування з метою уточнення.

Доопрацювання представленого законопроекту, а саме статті 19, надасть змогу унормувати правові засади застосування такого заходу примусу, як «озброєння повітряних суден» військовослужбовцями Національної гвардії України, що сприятиме більш якісному виконанню поставлених перед ними оперативно-службових та інших завдань, особливо в умовах правового режиму воєнного стану.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*